

SYMBOLERNAS OMKASTNING

Man förvånar sig ibland över att en och samma symbol kan fattas i två betydelser, vilka åtminstone skenbart är varandras raka motsatser. Väl till förståendes rör det sig här icke om den mängd betydelser som allmänt sett varje symbol kan uppvisa allt enligt den nivå, på vilken man betraktar den, något som för övrigt gör att symbolismen aldrig kan på något sätt systematiseras. Utan det handlar mer speciellt om de två aspekter som är sinsemellan förbundna genom ett visst inbördes samband, vilket antar formen av en motsättning, sådan att den ena av dem så att säga är det omvända eller "negativa" till den andra. För att förstå det måste man utgå ifrån att betrakta dualiteten såsom förutsättning för all manifestation och följaktligen såsom betingande denna i alla dess tillvaroformer, i vilka den alltid bör återfinnas i en eller annan form (1). Visserligen är denna dualitet egentligen ett komplementförhållande och icke ett motsatsförhållande, men två termer, som i verkligheten är komplementära, kan också synas motsatta för ett synsätt, som mer beaktar det yttre och det av omständigheterna beroende (2). All motsättning existerar såsom sådan endast på en viss nivå, ty det kan icke finnas någon motsättning, som är omöjlig att reducera. På en högre nivå upplöses den i ett komplementförhållande, vari dess båda termer redan förlikats och harmoniserats, innan de slutligen återinträder i enheten av den gemensamma princip, varur de båda utgår. Man kunde alltså säga att komplementförhållandets synsätt i en viss mening ligger emellan motsatsförhållandets och enhetsvardandets båda synsätt. Och ettvar av dessa synsätt har sitt existensberättigande och sitt eget värde i den ordning den är tillämplig på, även om de naturligtvis icke befinner sig i samma grad av verklighet. Det viktiga är alltså att kunna sätta varje aspekt på sin hierarkiska plats och att inte fordra att kunna flytta den till ett område, där den inte längre skulle ha någon godtagbar betydelse.

Under dessa betingelser kan man förstå att det är fullständigt berättigat att betrakta de två konträra motsatserna i en symbol och för övrigt att beaktandet av den ena av dessa aspekter på intet vis utesluter beaktandet av den andra, då ju den ena av dem i ett visst avseende är lika sann som den andra och även på grund av deras inbördes samband deras existens på sätt och vis är gemensamt betingad. Det är alltså ett misstag, för resten ett rätt ofta förekommande sådant, att tro att beaktandet av den ena respektive den andra av dessa aspekter skall hänföras till varandra motsatta läror eller skolor (3). Här beror allt enbart på den härskande ställning som kan tillskrivas den ena i förhållande till den andra eller kanske också den avsikt, med vilken symbolen kan användas, till exempel såsom ett i vissa riter förekommande inslag, eller åter såsom igenkänningsmedel för medlemmarna av vissa organisationer, men detta är en fråga vi skall återkomma till. Det som tydligt visar att de två aspekterna inte alls utesluter varandra och att de kan betraktas samtidigt är att de kan finnas förenade i en och samma sammansatta symboliska framställning. I det avseendet kan anmärkas, även om vi inte kan tänka oss att utveckla detta fullständigt, att en dualitet, som kan vara motsatsförhållande eller komplementförhållande allt enligt det synsätt man antar, kan vad gäller dess termers läge i förhållande till varandra ordnas vertikalt eller horisontalt, vilket kan analyseras såsom två dualiteter: den ena vertikal, den andra horisontal. Den vertikala dualiteten kan hänföras till en axels båda ändar eller till de båda motsatta riktningar denna axel kan genomfaras i. Den horisontala dualiteten avser två element, som ligger symmetriskt på ömse sidor av denna samma axel. Man kan såsom exempel på det första fallet anföra de två trianglarna i Salomos insegel (och även alla andra analoga symboler, som är ordnade i ett liknande geometriskt schema) och såsom exempel på det andra merkuriistavens två ormar. Man kommer då att märka att det endast är i den vertikala dualiteten, som de båda termerna tydligt skiljer sig åt genom sitt omvända läge, medan de i den horisontala dualiteten kan förefalla alldeles lika eller likvärda, när

man betraktar dem envar för sig, då de likväl till sin innebörd i verkligheten inte är mindre motsatta i detta fall än i det andra. Man kan även säga att i den rumliga ordningen den vertikala dualiteten är den som avser det högre och det lägre och den horisontala den som avser höger och vänster. Denna anmärkning kanske synes alltför självklar men har likväl sin betydelse, emedan i symbolismen (och detta återför oss till de rumliga riktningarnas egentligen kvalitativa värde) har dessa båda par av termer flerfaldiga tillämpningar, som det inte torde vara svårt att finna spår av också i det allmänt gängse språket, vilket väl visar att det rör sig om ting av en mycket allmän betydelse.

Om man utgår från allt detta såsom princip, kan man utan svårighet draga vissa slutsatser därav rörande det man torde kunna kalla symbolernas praktiska bruk. Men i avseende på detta måste man först beakta ett mycket mer speciellt fall, det vari de båda motsatta aspekterna fattas såsom "välgörande" respektive "olycksbringande". Vi måste säga att vi använder dessa båda uttryck i brist på bättre, såsom vi redan tidigare gjort. De har nämligen olägenheten att kunna låta förmoda att de medför någon mer eller mindre "moralisk" tolkning, medan de i verkligheten icke gör något sådant, och de bör här fattas i en rent "teknisk" betydelse. Dessutom bör man noga förstå att den "välgörande" eller "olycksbringande" egenskapen inte i någon absolut mening är knuten till någon av de båda aspekterna. Ty denna egenskap tillkommer endast en speciell tillämpning, till vilken det vore omöjligt att utan åtskillnad reducera all motsättning vilken som helst. I varje fall försvinner den nödvändigtvis, när man övergår från motsatsförhållandets synsätt till komplementförhållandets, för vilket en dylik åskådning är helt och hållet främmande. Inom dessa gränser och med hänsyn tagen till dessa förbehåll är detta ett synsätt, som normalt har sin plats bland de andra. Men det är också själva detta synsätt, eller snarare de missbruk det givit upphov till, som i symbolismens tolkning och användning kan resultera i den omstörtning vi här vill tala om mer speciellt, den omstörtning som utgör ett av "kännemärkena" för det som medvetet eller omedvetet lyder under "kontra-initiationen" eller står mer eller mindre omedelbart under dess inflytande.

Denna omstörtning kan bestå antingen i att, alltmedan man erkänner den "olycksbringande" aspekten såsom sådan, tilldela denna den plats som normalt borde tillkomma den "välgörande" aspekten, det vill säga till och med ett slags överlägsenhet över denna; eller i att tolka symbolerna bakvänt emot deras rättmätiga betydelse, så att man såsom "välgörande" betraktar den aspekt som i verkligheten är "olycksbringande" och omvänt. Man bör för övrigt, enligt det vi nyss sade, märka att en dylik omstörtning inte behöver framträda synligt i symbolernas framställning, eftersom det så förhåller sig med de symboler, i vilka de båda motsatta aspekterna inte utmärks med någon yttre skillnad, som kan igenkännas vid första anblicken. Så till exempel i de bildframställningar, som hänför sig till det som man har för vana att kalla, för övrigt mycket oegentligt, "ormkulten", torde det ofta vara omöjligt, åtminstone om man beaktar bara själva ormen, att avgöra *a priori* huruvida det handlar om *Agathodaimôn* eller *Kakodaimôn*. Därav de många misstag, vilka framför allt de begår som, ovetande om denna dubbla betydelse, frestas till att alltid och överallt se denna symbol bara såsom "olycksbringande", vilket sedan ganska länge redan är fallet för majoriteten västerlänningar (4). Och det vi här säger om ormen torde kunna tillämpas på liknande sätt på många andra symboliska djur, i vilka man har för vana, vilka anledningarna sedan än må vara, att se bara en av de båda motsatta aspekter som de i verkligheten äger. För de symboler, som kan intaga två sinsemellan omvända lägen, och speciellt för dem som kan reduceras till geometriska former, kan det förefalla som om skillnaden borde framträda mycket tydligare. Likväl är det faktiskt inte alltid så, ty samma symbols två lägen kan båda ha en rättmätig betydelse, och deras inbördes förhållande är för övrigt inte nödvändigtvis förhållandet mellan "välgörande" och "olycksbringande", vilket, låt oss säga det ännu en gång, bara är en särskild tillämpning bland alla de andra. Vad som är viktigt att veta i ett dylikt fall är huruvida det verkligen finns så att säga en vilja till "omkastning" i formlig motsägelse till symbolens rättmätiga och normala betydelse.

Det är till exempel därför, som bruket av den omvända triangeln långt ifrån alltid är ett tecken på "svart magi", såsom vissa tror (5), ehuru det faktiskt är det i vissa fall, nämligen där med bruket följer en avsikt att låta denna triangel stå för motsatsen till det som triangeln med spetsen uppåt företräder. Och låt oss i förbigående notera att en dylik avsiktlig "omkastning" idkas också med ord eller formler, så att dessa bildar bakvända *mantraer*, såsom man kan konstatera i vissa utövanden av svartkonst, till och med i den enkla "åkerbruksmagin", sådan som den alljämt existerar i Västerlandet.

Man ser alltså att frågan om symbolernas omkastning är ganska invecklad, och vi skulle gärna säga ganska subtil, ty det som man måste undersöka för att veta vad man verkligen har att göra med i det eller det fallet, är mindre de symboliska framställningarna, fattade i det man kunde kalla deras "materialitet", än de tolkningar som beledsagar dem och förklarar den avsikt som bestämde deras antagande. Än mera: den skickligaste och farligaste omstörtningen är säkerligen inte den som röjer sig genom alltför uppenbara särdrag och som vem som helst kan genomskåda, utan den som vränger symbolernas betydelse eller vänder upp och ner på deras innebörd utan att ändra något i deras yttre skepnad. Men den mest djävulska listen är kanske den som består i att tillägga själva den renläriga symbolismen, sådan som den föreligger i de verkligt traditionella organisationerna och i all synnerhet i de initiatiska organisationerna, vilka man i ett dylikt fall främst inriktar sig på, den bakvända tolkning som egentligen är "kontrainitiationens" verk. Och denna avhåller sig icke från att tillgripa detta medel för att åstadkomma de sammanblandningar och tvetydigheter som den kan draga någon nytta av. Däri ligger i själva verket hela hemligheten med vissa kampanjer – också dessa mycket betecknande för den innevarande tidsålderns karaktär – som bedrivs antingen mot esoterismen i allmänhet eller mot den eller den initiatiska formen i synnerhet, med omedvetet bistånd av människor, varav de flesta torde bli mycket förvånade och rent av förskräckta, om de kunde inse vad det är man utnyttjar dem till. Det händer tyvärr ibland att de som tror sig bekämpa djävulen, vad slags föreställning de än gör sig om honom för övrigt, sålunda helt enkelt, utan att ha den ringaste aning därom, förvandlas till hans bästa tjänare.

Noter

(1) Emedan det är ett av de språkfel som förekommer ganska ofta och som icke är utan allvarliga olägenheter, är det ej gagnlöst förtydliga att "dualitet" och "dualism" avser två alldeles olika saker. Dualismen (den cartesianska uppfattningen om "ande" och "materia" är här ett av de mer kända exemplen) består egentligen i att betrakta en dualitet såsom omöjlig att reducera och i att icke se något bortom denna. Detta medför förnekandet av den gemensamma princip, varur i verkligheten denna dualitets båda termer utgår genom "polarisering".

(2) Se *Le Symbolisme de la Croix*, kap. VII.

(3) Vi har måst framhålla i synnerhet ett dylikt misstag ifråga om *svastikans* form med armarna riktade så att de anger två motsatta rörelseriktningar. (*Le Symbolisme de la Croix*, kap. X)

(4) Det är därför som själva den fjärranöstliga draken, som i verkligheten är en symbol för Ordet, av den västerländska okunnigheten ofta tolkats såsom en "djävulssymbol".

(5) Vi har sett det gå så långt att man så tolkat de omvända trianglar som i alkemin uppträder såsom symboler för elementen!

Ovanstående text utgör kapitel XXX av René Guénons bok *Kvantitetens herravälde och tidens tecken*. Boken är en översättning från franskan av Lars Adelskog. Originalets titel är *Le Règne de la Quantité et les Signes des Temps*. Svenska översättningen © Lars Adelskog 2013. Eftertryck eller annan återpublicering, helt eller delvis, såsom elektronisk text på internet eller på annat sätt, förbjudes.